

## ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ ΜΕ ΘΕΜΑ: ΑΣΦΑΛΕΙΑ Ή ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**Σ**ήμερα στην ημερίδα αυτή, που συνδιοργάνωσαν η Ελληνική Εταιρία Υπαρξιακής Ψυχολογίας 'ΤΙΓΝΕΣΘΑΙ' και ο ΙΔΕΟΤΟΠΟΣ, ασχοληθήκαμε με ένα ερώτημα. Στο ερώτημα αυτό υπήρχαν δύο στοιχεία, φαινομενικά ή όχι, αντικρουόμενα. Το ένα ήταν η ΑΣΦΑΛΕΙΑ. Το άλλο τα ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ που έχει ένας πολίτης σε μια δημοκρατία δυτικού τύπου.

Αν προσπαθήσουμε να δώσουμε ένα ορισμό στην έννοια 'Ασφάλεια' θα συναντήσουμε αρκετές δυσκολίες. Με τον όρο ασφάλεια θα μπορούσαμε να αναφερθούμε σε μια ισορροπημένη πνευματική κατάσταση, μια ψυχική διάθεση που είναι γεμάτη από ηρεμία, ησυχία και εμπιστοσύνη. Με μια λέξη Γαλήνη. Αυτή η ερμηνεία προέρχεται από την λατινική λέξη *secures* που σημαίνει χωρίς ανησυχία, αυτός που είναι απαλλαγμένος από προβλήματα. Μια τέτοια ασφάλεια είναι αυτή των Στωικών, των Επικούρειων ή των Σκεπτικών.

Μια άλλη σημασία της λέξης είναι αυτή της απουσίας κινδύνων. Είναι η κατάσταση που βιώνει κάποιος που δεν εκτίθεται σε σωματική βία, σε ατύχημα, σε κλοπή ή ζημιά υλικής ή ψυχικής μορφής. Συνήθως αυτή η μορφή ασφάλειας συνδέεται με μια ουτοπία ή ένα μύθο που θεωρεί την ανθρωπότητα απόλυτα αρμονική χωρίς βάσανα και δυστυχίες.

Εμείς σήμερα ασχοληθήκαμε, κυρίως στο πρώτο μέρος της ημερίδας, με την ασφάλεια ως στοιχείο της υλικής δημόσιας τάξης. Αυτή η ασφάλεια χαρακτηρίζεται από την απουσία κινδύνων για την ζωή, την ελευθερία ή το δικαίωμα στην ιδιοκτησία του πολίτη. Η ασφάλεια αυτής της μορφής συνδέεται με το κράτος. Για τον λόγο αυτό αναφερόμαστε στην δημόσια ασφάλεια και δηλώνουμε εκτός από την προστασία της ζωής και της ιδιοκτησίας, την προστασία και των θεσμών.

Έχοντας όλα αυτά κατά νου μπορούμε να προσεγγίσουμε την ασφάλεια μέσα από τέσσερις διαστάσεις, όπως μας προτείνει και ο Frederic Gros στο βιβλίο του *Η Αρχή της Ασφάλειας*. Η πρώτη της πνευματικής κατάστασης. Η δεύτερη αυτή της αντικειμενικής κατάστασης. Η τρίτη της κατοχύρωσης των θεμελιωδών δικαιωμάτων και

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ ΜΕ ΘΕΜΑ:  
ΑΣΦΑΛΕΙΑ Ή ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

τέλος αυτή του ελέγχου και της απρόσκοπτης λειτουργίας των διαδικασιών.

Η σχεδόν απόλυτη συνύφανση του κράτους και της ασφάλειας είναι γεγονός στις σύγχρονες δημοκρατίες. Θεωρούμε ότι το κράτος έχει το μονοπώλιο των δυνάμεων ασφαλείας και την υποχρέωση να τηρεί την δημόσια τάξη προστατεύοντας τους πολίτες του από τρομοκρατικές, υγειονομικές ή πολιτιστικές απειλές. Για τον Frederic Gros οι θεωρίες και οι πρακτικές της νεότερης εποχής ανέδειξαν τρεις μεγάλες διαστάσεις της ασφάλειας: την νομική, την αστυνομική και την στρατιωτική. Οι διαστάσεις αυτές σε μια ιδανική περίπτωση θα ήταν συμπληρωματικές. Στην πραγματικότητα όμως είναι ανταγωνιστικές.

Είναι γεγονός ότι ο Κόσμος μας έχει αλλάξει από την 11<sup>η</sup> Σεπτεμβρίου 2001 μας είπε ο **Νίκος Ελευθερόγλου**. Από την μέρα αυτή και μετά έχουν θεσπιστεί νόμοι που στην πραγματικότητα περιορίζουν θεμελιώδεις ελευθερίες. Την ίδια στιγμή όμως πολλοί πολίτες, ίσως οι περισσότεροι, είναι έτοιμοι να θυσιάσουν κάποιες από τις ελευθερίες και τα δικαιώματά τους για να νιώσουν ασφάλεια. Θα αναρωτηθεί, ο Νίκος Ελευθερόγλου, αν η ανασφάλεια των πολιτών, η οποία στηρίζεται σε πραγματικούς ή μη λόγους, μπορεί να οδηγήσει σε περιορισμό των δικαιωμάτων και των ελευθεριών. Θα είμαστε όμως ικανοποιημένοι από τα αποτελέσματα αυτών των πολιτικών; Θα σταματήσουν τον τρόπο που εξαπλώνεται και βρίσκεται πάντα ένα βήμα πιο μπροστά από το Νόμο;

Βασικό πρόβλημα της ανθρώπινης ζωής θεωρεί η **Ιωάννα Μουτσοπούλου** την επιλογή ανάμεσα στην ασφάλεια και την ελευθερία. Παρ' όλα αυτά το θεωρεί ψευδοπρόβλημα γιατί και τα δύο συνδέονται άρρηκτα. Αυτός είναι και ο λόγος που καθιστά αναγκαίο τον επαναπροσδιορισμό τους και τονίζει ότι «τα μέτρα που καταστέλλουν την ελευθερία δεν επιφέρουν ασφάλεια». Θεωρεί ότι οι πολίτες πρέπει να πάρουν την πρωτοβουλία και να ορίσουν ξανά την σχέση της ελευθερίας με την ασφάλεια, αναδεικνύοντας ταυτόχρονα την έννοια του ενεργού πολίτη, όπως αυτή δεν έχει αναδειχθεί μέχρι σήμερα.

Το ότι ο Κόσμος μας έχει αλλάξει από τις επιθέσεις της 11<sup>ης</sup> Σεπτεμβρίου είναι γεγονός. 'Τρομοκρατικά' κτυπήματα πραγματοποιούνται συχνά όχι μόνο στις μεγαλουπόλεις της Δυτικής Ευρώπης και των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής αλλά σε όλες τις χώρες σε όλον τον πλανήτη. Με αφορμή αυτή την πραγματικότητα μας υποβάλλει σε ένα νοητικό πρόβλημα ο **Αριστείδης Χατζής**. Μας τοποθετεί

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ ΜΕ ΘΕΜΑ:  
ΑΣΦΑΛΕΙΑ Ή ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

στην θέση ενός αστυνομικού που έχει στα χέρια του ένα μέλος μιας οργάνωσης που απειλεί με βομβιστική επίθεση. Ο αστυνομικός πρέπει να τον βασανίσει προκειμένου να του αποσπάσει πληροφορίες με τις οποίες είναι δυνατόν να σωθούν άνθρωποι;

Η ύπαρξη τρομοκρατικών επιθέσεων δημιουργεί νέα πραγματικότητα. Μια 'νέα κανονικότητα' την ονομάζει η **Λίλα Λεοντίδου**. Αυτή η νέα κανονικότητα δημιουργεί νέα δεδομένα για την αστική ανάλυση μας είπε. Αυτή δεν γίνεται πλέον στις μεγαλουπόλεις της Δυτικής Ευρώπης με τις καθιερωμένες κατηγορίες του κοινωνικού διαχωρισμού και των κινήματων για το 'δικαίωμα στην πόλη'. Οι νέοι κοινωνικοί διαχωρισμοί, με συγκρούσεις που φτάνουν στα όρια ενός ακήρυκτου πολέμου, επιβάλλουν καταστάσεις εκτάκτου ανάγκης που με την σειρά τους υποσκάπτουν τις αρχές των δυτικών δημοκρατιών. Στην εισήγησή της μέσα από παραδείγματα των βρετανικών πόλεων μας παρουσίασε τις πολιτικές επιπτώσεις που έχει η 'νέα κανονικότητα' τόσο στην αστική γεωγραφία, όσο και στον πολιτισμό.

Ο πολιτισμός μας όμως έχει χαρακτηριστεί από πολλούς διανοητές, ως τεχνολογικός πολιτισμός. Η τεχνολογία, με διάφορες μορφές, έχει εισέλθει στην καθημερινότητά μας και την επηρεάζει. Ότι έχει δημιουργήσει ο άνθρωπος το έχει κάνει για συγκεκριμένο λόγο και σκοπό. Είναι όμως πάντα έτσι; Σε διάφορες συζητήσεις για τον ρόλο της τεχνολογίας εκφράζεται μια 'προκλητική αντίληψη' μας, είπε ο **Μπάμπης Κόκκινος**, η οποία συνδέει τα τεχνικά πράγματα με πολιτικές ιδιότητες. Στην συζήτηση αυτή οι εφαρμογές της σύγχρονης τεχνολογίας κρίνονται όχι μόνο θα την θετική ή αρνητική συμβολή τους στην παραγωγικότητα και το περιβάλλον παραδείγματος χάρη, αλλά και για τους τρόπους που ενσωματώνονται σε διάφορες μορφές εξουσίας και ισχύος. Έχοντας αφετηρία την άποψη του Lewis Mumford ότι υπάρχουν δύο χρήσεις της τεχνολογίας, η απολυταρχική και η δημοκρατική, παρουσίασε της προϋποθέσεις συσχέτισης της δημοκρατικής χρήσης της τεχνολογίας με την ασφαλή κοινωνική διαβίωση.

Συνεχίζοντας και εξειδικεύοντας την συζήτηση αυτή κατά κάποιο τρόπο, ο **Πέτρος Στεφανέας** αναφέρεται σε ένα σύγχρονο τεχνολογικό φαινόμενο το Διαδίκτυο. Παρουσίασε τις θετικές προσδοκίες που στην αρχή της ύπαρξής του δημιούργησε και στα ερωτήματα και την κριτική που στην συνέχεια εκφράστηκε. Ένα από τα ερωτήματα αυτά αφορά την διαχείριση και την χρήση των δεδομένων που υπάρχουν στο Διαδίκτυο και

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ ΜΕ ΘΕΜΑ:  
ΑΣΦΑΛΕΙΑ Ή ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

κυρίως των προσωπικών δεδομένων. Ένα ερώτημα με το οποίο κυρίως ασχολήθηκε είναι το αν και κατά πόσο πληροφορίες προσωπικού χαρακτήρα μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τρίτα πρόσωπα, συμπεριλαμβανομένου των δομών εξουσίας, και αν η απάντηση είναι θετική, σε ποιο βαθμό αυτό μπορεί να είναι αποδεκτό.

Τα νέα δεδομένα στην κοινωνία δημιουργούν κατά συνέπεια έντονη την αίσθηση της ανασφάλειας και της αβεβαιότητας. Αυτή η αίσθηση κατά την **Κατερίνα Ζύμνη** συνδέεται με μια έλλειψη νοήματος την οποία βιώνει ο άνθρωπος του 21<sup>ου</sup> αιώνα, που δημιουργείται από την μη ύπαρξη στόχων που να τον ικανοποιούν. Η έλλειψη στόχων και οραμάτων όμως είναι ενάντια στην ανθρώπινη φύση, γιατί για τον άνθρωπο είναι αναγκαίο να κατανοεί το περιβάλλον και τα βιώματά του ώστε σε με ασφάλεια να αναπτύξει δεξιότητες που θα του επιτρέπουν να ζει λειτουργικά. Στην εισήγησή της μας παρουσίασε τις δυνατότητες που το άτομο μπορεί να αναπτύξει μέσα στο ασφαλές περιβάλλον μιας ομάδας, συμπεριλαμβανομένης της οικογένειας και την δύναμη που αυτό μπορεί να πάρει ώστε να ανταπεξέλθει στις δυσκολίες της καθημερινότητας, τόσο σε προσωπικό όσο και σε συλλογικό επίπεδο.

Και ενώ όλα τα στοιχεία συγκλίνουν στο ότι ο σύγχρονος άνθρωπος βιώνει μια ανασφάλεια στην καθημερινότητά του, μια έλλειψη εξωτερικής ασφάλειας κατά την **Ευγενία Γεωργαντά**, έχει την ικανότητα και την δύναμη να βιώσει μια εσωτερική αίσθηση ασφάλειας. Είναι η αίσθηση που συχνά αποκαλούμε αυτοπεποίθηση, εμπιστοσύνη στον εαυτό μας, και η οποία σχετίζεται με την αυτό-εκτίμηση αλλά και την ανάγκη παρουσίας αγάπης και φροντίδας τόσο στην προσωπική μας ζωή όσο και στον ευρύτερο κοινωνικό ιστό. Ξεκινά από την άποψη των ανθρωπιστικών σχολών ότι σε όλη την διάρκεια του βίου του ο άνθρωπος διανύει μια ανελικτική πορεία, που διευκολύνεται ή παρεμποδίζεται από το περιβάλλον, στοχεύοντας προς την αυτό-πραγμάτωση και ολοκλήρωση του δυναμικού του. Το «DNA της ψυχής» όπως το παρουσίασε στην εισήγησή της αναφέρεται σε αυτή την διαδικασία ανέλιξης του δυναμικού μας και του τρόπου που δημιουργεί την αίσθηση της εσωτερικής ασφάλειας, η οποία κατά την άποψή της μπορεί να λειτουργήσει ως αντίδοτο στην εξωτερική βιωμένη ανασφάλεια.

Οι απόψεις που ακούστηκαν σήμερα ήταν πολύ ενδιαφέρουσες και ο διάλογος που αναπτύχθηκε δημιούργησε νέους προβληματισμούς πάνω στο θέμα της σχέσης και της προτεραιότητας των δύο εννοιών, δηλαδή

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ ΜΕ ΘΕΜΑ:  
ΑΣΦΑΛΕΙΑ Ή ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

της ασφάλειας και της ελευθερίας, στις κοινωνίες των δυτικών δημοκρατιών. Οι άνθρωποι σε όλη την διάρκεια της ιστορίας αναζήτησαν μάλλον την ελευθερία και θυσιάσαν για αυτή ένα μεγάλο κομμάτι από την ασφάλειά τους. Με αυτή την θυσία κατέκτησαν την ελευθερία τους από την εκκλησία, τον άρχοντα, την δεισιδαιμονία, την εξουσία σε τελική ανάλυση της κυρίαρχης ιδεολογίας.

Ίσως το ερώτημα ασφάλεια ή ελευθερία να τοποθετήθηκε με έμφαση όταν εμφανίστηκαν απόψεις που έδιναν προτεραιότητα στο άτομο σε βάρος του κοινωνικού συνόλου. Η εμφάνιση ατομικιστικών ή ωφελιμιστικών απόψεων συμβάλουν στην ανάπτυξη αισθημάτων ανασφάλειας, διότι ο άνθρωπος συνειδητοποιεί ότι το ατομικό πολλές φορές υποτάσσεται στο συλλογικό από τις διάφορες μορφές εξουσίας. Όμως θα συμφωνήσω με την ρήση του Benjamin Franklin που ακούστηκε εδώ: «Όσοι θυσιάζουν στοιχειώδεις ελευθερίες για λίγη ασφάλεια, τότε δεν αξίζουν ούτε την ελευθερία, ούτε την ασφάλεια».